

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת יז

דף ס"ז

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

סיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש:

מפר נדרים בינו לבניה, עיי"ש מה שתירץ. וכתב הר"ן, דגם האב מפר רק נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבניה כמו הבעל, אולם הביא הר"ן, שהרמב"ם לא סובר כן.

ד"ה ואי אמרת מקלש קליש

הר"ן הקשה, למה נקטה הגמ' דוקא ב' זיתים, הא גם בזית א' מספיק, דקיי"ל נדרים אסורים בכל שהוא, עיי"ש שהביא הר"ן כמה תירוצים לקושיא זו.

דף סח:

ד"ה תא שמע (מתחיל סח.)

הר"ן כתב להוכיח כדבריו דלעיל, שאם הפר הבעל אמרי' נתרוקנה אפילו אם לא מת ביום שמעו.

ד"ה שמע אביה

הר"ן האריך לבאר למה נקטה הגמ' ציור של 'לא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב'.

ד"ה שמע בעלה

הר"ן האריך לבאר גם כאן למה נקטה הגמ' ציור של 'לא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל'. ועוד ביאר הר"ן, למה לא נחלקו ב"ה על ציור זה כמו דנחלקו על סיפא דברייתא.

ד"ה שמע בעלה והפר לה

הר"ן האריך לבאר מהו החידוש בציור זה, עיי"ש.

דף סט.

ד"ה ואת"ל יש שאלה בהקם

הר"ן העיר, שמסברא לא שייך שאלה בהקם, ולמה מסתפקה הגמ' בזה, עיי"ש מה שביאר.

דף טז:

ד"ה ופשטינן לה

הר"ן הקשה, היאך אפשר לעשות הקמה והפרה ביחד, הא כלל גדול הוא ש'כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו', עיי"ש מה שתירץ. ועוד הקשה הר"ן, מהו הדמיון לפלוגתת ר' מאיר ור' יוסי, דהתם אמר לישנא יתירא, משא"כ כאן, עיי"ש מה שתירץ.

דף סו.

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן מסיק לדינא כשיטת ר' שמעון, דמי שנדר מכמה דברים בבת אחת, בין אמר ב' ובין אמר בלא ו', נדר אחד הוא.

דף סז:

ד"ה נערה המאורסה

הר"ן מקדים כמה דינים בענין הפרת נערה המאורסה, שמפירין אפילו בקודמין, ורק לנערה או קטנה, אבל לא לבוגרת.

דף סז.

ד"ה קמ"ל

הר"ן הביא מחלוקת הראשונים אם יכול הראשון לחזור ולהפר שנית כדי להצטרף עם השני, או דאמרי' אין הפרה אחר הפרה. עוד הביא הר"ן קושיית הרשב"א, למה נחשב הקיום כהפסק, הא השאלה עוקרת את הקיום למפרע, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

דף סז:

ד"ה ואיבעית אימא

הר"ן הקשה, הא מצינו בתורה לשון 'הויה' בין לענין קידושין ובין לענין נישואין, וא"כ מנא לן דאירי בארוסה, עיי"ש מה שתירץ.

ד"ה אם כן

הר"ן הקשה כמה קושיות על קושיית הגמ', עיי"ש.

דף סח.

ד"ה ולתנא דבי ר' ישמעאל

הר"ן הקשה, מנא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל הא דארוס מפר בקודמין, עיי"ש מה שתירץ.

ד"ה לומר

הר"ן הקשה, מנא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל הא דבעל

דף סז.

משנה, הפר האב ולא הפר הבעל

קושיא:

יש לעיין, למה ארוס יכול להפר נדרי אשתו, האם הוא משום שאף ארוסה נודרת על דעת בעלה, כמו נשואה שנודרת על דעת בעלה ומשו"ה נתנה התורה לבעל כח הפרה, [כמבואר בגמ' לקמן (עג:)], או דילמא ארוסה אינה נודרת על דעת בעלה, ואעפ"כ חידשה התורה שבעל יכול להפר.

תירוץ:

השלמי נדרים (סו: ד"ה מעתה) כתב להוכיח שכח הפרה דארוס אינו משום שאשתו נודרת על דעתו, מהא דמצינו שארוס מפר בקודמין, אע"פ שבשעת הנדר לא היתה ארוסה, ולא נדרה על דעת בעלה. [וע' באור שמח (הל' נדרים פי"ג ה"ט) שחקר בזה, וע"ע בריטב"א (ד"ה מת), וברשב"א (עג:)].

משנה, הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר

קושיא:

מלשון המשנה משמע, שהפרת א' אינו מועיל כלל וכלל, והקשו הרבה אחרונים, הא מסוגיית הגמ' לקמן (סח.) 'מיגז גיז או מקליש קליש' מבואר דהפרת א' מועיל קצת, עיי"ש.

תירוץ:

תירצו הרבה אחרונים [שיעורי ר' שמואל (אות קסא), חי' ר' דוד (אות פח) ועוד], דצ"ל דמתני' מיירי באופן שהשני קיים הנדר על ידי שתיקת יום אחד, [וכן מבואר במפרש (ד"ה ולא הפר)], והקמה השני מבטלת הפרת הראשון, ולכן אין הפרת הראשון כלום.

גמ', וחזר המקיים ונשאל על הקמתו

קושיא:

הקשה הרש"ש (ד"ה כי), למה הוצרכה הגמ' לזה, דלכאו י"ל באופן יותר פשוט, דקיים א' מהם, וחידוש המשנה הוא, דהקמת א' מהני, וא"צ הקמת שניהם כמו הפרה.

תירוץ:

בספר בד קודש (עמ' קנ) תירץ, דפשיטא דהקמת א' מהני, דהקמה אינה אלא מחילת זכות הפרה, ואם קיים א' מהם, הרי נמצא דמי שקיים מחל זכותו להפר, ושוב א"א להפר הנדר, דבעינן הפרת שניהם. [וע"ע בחי' ר' דוד (אות קכא) ובספר מראה המקום (עמ' רלט) שתירצו בדרכים אחרים].

ר"ן (ד"ה קמ"ל), אבל מדברי הר"ם במז"ל נראה וכו'

קושיא:

סברת הרמב"ם צריך ביאור, למה א"א לחזור ולהפר שנית.

תירוץ:

בחי' הגרנ"ט (סי' ס) ביאר, דאע"פ שאין הפרת הראשון מועילה לבטל הנדר, מ"מ היא מועילה לפעול קלישות בנדר, וכל זמן שקלישות זו קיימת א"א לחזור ולהפר שנית, משום שהפרה ראשונה היא עדיין בעולם. [וע"ע בחי' ר' דוד (אות קב), ובשיעורי עיון התלמוד (סי' יד) שביארו בדרכים אחרים].

דף סז:

גמ', ולאז ממילא שמעת מינה

קושיא:

הקשה הרא"ש (ד"ה ממילא), הא אכתי יש לומר דשני הפסוקים מיירי בנשואה, וצריך הפסוק הראשון כדי לחדש דבעינן הפרת שניהם, האב והבעל.

תירוץ:

הרא"ש (שם) תירץ, דהיה אפשר ללמוד חידוש זה בפסוק שני בלבד, אם נכתב הפסוק השני סמוך לפרשת הפרת האב. [וע"ע בר"ן בסמוך (ד"ה ואיבעית אימא) שכתב דפשיטא לן דכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה, ולפי"ז מיושב קושיית הרא"ש].

גמ', אימא אב לחודיה מיפר

קושיא:

הקשה השער המלך (הל' נדרים פי"ב ה"א), לפי ס"ד זו, למה צריכים החידוש של 'נתרוקנה', דאם מת הבעל יכול האב להפר הנדר בעצמו, ודרשינן לה מקרא.

תירוץ:

השער המלך (שם) תירץ, דלפי הס"ד יכול האב להפר רק דברים שיש בהם עינוי נפש, אבל לא נדרים שבין איש לאשתו, אבל כיון שנתחדש דין נתרוקנה יכול האב להפר גם נדרים כאלו. [וע"ע בשלמי נדרים (ד"ה עפי"ז), ובספר בד קודש (ד"ה אולם) שתירצו בדרכים אחרים].

גמ', אם כן ואסרה איסר בית אביה יניא אותה למה לי

קושיא:

הקשו התוס' (ד"ה אם כן), הא בודאי צריך פסוק זה, דעיקר המקור לדרוש גבי ארוסה דאב מיפר הוא מסמיכות פרשת ארוסה לפסוק זה.

תירוץ:

תירצו התוס' (שם) והרא"ש (ד"ה א"כ), דקושיית הגמ' היא, למה לא אמרה התורה עיקר פרשת הפרת האב בפרשת ארוסה ולא בפרשת פנויה.

ר"ן (ד"ה אימא אב), אלא שאם לא הפר ביום שמעו נמצא שהקים

קושיא:

הקשה המנחת שלמה (עמ' רמה), למה לא ביאר הר"ן באופן יותר פשוט, דלפי ס"ד זו הפרת הבעל מועילה כדי להקליש הנדר קצת, כמו שמצינו בגמ' לקמן (סח.).

תירוץ:

הסוכת דוד (אות מ) תירץ, דהא דמצינו בגמ' לקמן (שם) דהפרת א' מקליש הנדר, זהו רק באופן דהפרת א' היא התחלת הפרה גמורה, אבל לפי ס"ד זו דהפרת הבעל אינה מצרפת עם הפרת האב הרי נמצא דאין הפרתו התחלת הפרה גמורה, ואינה מקליש הנדר. [ועיי"ש עוד במנחת שלמה שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה אימא אב), אלא שאם לא הפר ביום שמעו נמצא שהקים

קושיא:

הקשה הקרן אורה (ד"ה ואימא), אם כן לעולם צריך גם הפרת הבעל, דאם לא הפר הבעל ממילא נמצא דקיים הנדר ע"י שתיקה.

תירוץ:

תירצו כמה אחרונים [סוכת דוד (אות לה), עטרת שמואל (ד"ה והנה), מנחת שלמה (ד"ה עוד), שאע"פ שיכול הבעל לקיים הנדר ושוב אין האב יכול להפר, מ"מ אם קידם האב והפר שוב אין הבעל יכול לקיים. [וע"ע בקרן אורה (שם), בדרכי דוד (לר"ן שם), ובביכורי ראובן (ד"ה ולפי"ז) שתירצו בדרכים אחרים].

דף סז

תוכן הענינים

- א. חקירה גדולה בדין שתיקה ביום שמעו
- ב. יסוד המחלוקת אם יש הפרה אחר הפרה
- ג. אם התרת חכם עוקרת למפרע ממש
- ד. ב' מהלכים בביאור ס"ד 'ואימא אב לחודיה מיפר'

א) חקירה גדולה בדין שתיקה ביום שמעו

א. משנה
וא"כ מהו החילוק בין רישא דמתני' לסיפא דמתני' דקתני 'ואין צ"ל שקיים אחד מהם', דהא גם ברישא קיים אחד מהם, והיינו הך.

ד. חקירת האפיקי ים

כתבו הרבה אחרונים [שיעורי ר' שמואל (אות קסא), חי' ר' דוד (אות פב), מנחת שלמה], שקושיית הרש"ש תלויה בחקירתו הידוע של האפיקי ים (ח"א סי' יז), שהאריך לחקור בדין שתיקה ביום שמעו דשוב אינו יכול להפר, אם זהו משום שנחשב כאילו קיים הנדר, או דגזירת הכתוב היא דלא נתנה התורה זכות הפרה יותר מיום אחד.

ה. תלוי בחקירה זו

כתבו האחרונים, שקושיית הרש"ש תלויה בחקירה הנ"ל, שאם נימא דשתיקה ביום שמעו נחשב כאילו קיים הנדר, א"כ שפיר הקשה הרש"ש, אבל אם נימא דגזירת הכתוב היא דזכות הפרה ניתנה רק ליום א', א"כ לא קשה כלל, דרישא קתני דשתק ביום שמעו ואבד זכות הפרה, וסיפא קתני דקיים הנדר. [ועיי"ש באפיקי ים דמסיק דיש ב' דינים בשתיקה ביום שמעו].

מובא במשנה דין הפרת נערה המאורסה, דבעינן הפרת האב וגם הפרת הבעל, ומבארת המשנה, שאם הפר האב ולא הפר הבעל, או הפר הבעל ולא הפר האב, אינו מופר. [ובגמ' מקשה למה הוצרך התנא לפרש דבר זה להדיא, עיי"ש].

ב. דברי המפרש

המפרש (ד"ה ולא הפר הבעל) פירש, שהציור של 'לא הפר הבעל' היינו ששתק מעת לעת, דשוב אינו יכול להפר. [וכתבו כמה אחרונים, שהוצרך לפרש כן משום דאל"ה אף הפרת אחד מהם בלחוד מועיל קצת, כמבואר בסוגיית הגמ' לקמן (סח.), דמיגז גיז או מיקלש קליש].

ג. קושיית הרש"ש

הקשה הרש"ש (ד"ה ולא הפר הבעל), אם כן נמצא שהציור של 'לא הפר הבעל' הוא דקיים הנדר, דהרי שתיקת יום אחד נחשב כמו קיום,

ב) יסוד המחלוקת אם יש הפרה אחר הפרה

א. חקירת ר' נפתלי

הגר"ר נפתלי טרופ בחי' הגרנ"ט (סי' ס) ביאר יסוד המחלוקת על פי חקירה גדולה בעיקר הדין דבעינן הפרת שניהם בבית אחת, אם דבר זה מעכב הצירוף בין שתי ההפרות, כלומר שאם יש הפסק ביניהם שוב אינם מצטרפים יחד, אבל כל הפרה קיימת בפני עצמה, ומיגז גיז או מיקלש קליש, או דילמא דבר זה מעכב בכל הפרה בפנ"ע, ואם יש הפסק ביניהם שוב ליכא הפרה כלל.

ד. יסוד המחלוקת

עפי"ז ביאר ר' נפתלי, שזהו יסוד המחלוקת אם יש הפרה אחר הפרה. הרמב"ן סובר דיש הפרה אחר הפרה, משום דס"ל דהפסק בין ההפרות מבטל כל עיקר הפרת הראשון, ולכן ס"ל דיכול לחזור ולהפר שנית, משא"כ הרמב"ם סובר דהפסק מבטל רק הצירוף בין ההפרות, ולכן ס"ל דא"א להפר שנית, דהפרתו הראשונה עדיין קיימת.

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מקשה על הא דקתני במשנה 'ואצ"ל שקיים אחד מהן', למה לי למיתני דין זה כלל, דפשיטא דנכלל ברישא דמתני', ומתרצת הגמ', דצריכא, כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו, דקמ"ל מתני' דבכה"ג לא מהני, משום דבעינן הפרת שניהם בבית אחת. [כלומר בלא הפסק, עי' בר"ן (ד"ה קמ"ל)].

ב. מחלוקת הראשונים

הר"ן (שם) הביא שנחלקו הראשונים אם יכולים לחזור ולהפר הנדר בבית אחת, דהרמב"ן נקט דיכולים לעשות כן, אולם הרמב"ם (הל' נדרים פ"ג הכ"א) סובר דאינם יכולים לעשות כן, משום דאין הפרה אחר הפרה. ומדברי הרא"ש (ד"ה קמ"ל) מבואר שנקט כדעת הרמב"ם. ויש לעיין, מהו יסוד המחלוקת אם יש הפרה אחר הפרה.

ג) אם התרת חכם עוקרת למפרע ממש

א. משנה

הגמ' מקשה, למה לי למיתני במשנה 'ואצ"ל שקיים אחד מהן', הא פשיטא דזה נכלל ברישא דמתני', ומתרצת הגמ', דחידושו של המשנה הוא, שאם הפר אחד מהן והשני קיים הנדר, וחזר המקיים ושאל על הקמתו, לא מהני הפרתם, משום דבעינן הפרת שניהם בבת אחת.

ב. קושיית הרשב"א

הקשה הר"ן (ד"ה קמ"ל), הא התרת חכם מהני למפרע, וא"כ לכאורה נמצא שלמפרע ליכא הקמה כלל. והביא ראיה שהתרת חכם מהני למפרע, מהא דמבואר בגמ' קידושין (ג.) דמי שמקדש אשה על מנת שאין עליה נדרים והלכה אצל חכם להתיר נדריה, הרי זו מקודשת משום דנחשב כאילו לא היה עליה נדרים בשעת הקידושין.

ג. תירוצו של הר"ן

הר"ן (שם) תירץ, שיש לחלק בין קידושין להפרת נדרי נערה המאורסה, דקידושין הוא 'מעשה גמור', ולכן בזה שייך לומר דלמפרע

חל הקידושין ע"י התרת חכם, משא"כ לגבי הפרת נדרי נערה מאורסה, שאינה מעשה גמור אלא 'קלשה לה טפי' כיון דאינה מועלת בלא צירוף הפרת השני, עכ"ל. וכוונתו צ"ב.

ד. יסודו של ר' שמעון

בשערי יושר (ש"ז פ"ח אות יא) ביאר ר' שמעון עפ"י יסוד גדול, דמה שאמרו שהתרת חכם מתיר נדר למפרע, אין הכוונה דנתברר למפרע שבאמת לא היה נדר כלל, אלא שחידשה התורה שיש כח ביד חכם להחיל על הנדר 'דין נדר בטעות' מכאן ולהבא, ונמצא שהתרת חכם מהני 'למפרע מכאן ולהבא' אבל לא 'למפרע ממש'.

ה. עפ"י מובן

על פי זה ביאר ר' שמעון (שם), דהתרת חכם מהני גבי קידושין, כיון שהוא 'מעשה גמור', דעצם הקידושין חל אלא שהוא תלוי ועומד עד שנתברר אם נתקיים התנאי שהוא דבר צדדי, משא"כ בהפרת נדרי נערה מאורסה, הפרת הראשון אינה כלום בלא הפרת השני, וא"א לומר שהיא תלויה ועומדת עד שנתברר אם יש קיום או לא.

ד) ב' מהלכים בביאור ס"ד 'ואימא אב לחודיה מיפר'

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מאריכה לבאר מנא לן הדין המובא במתני' דנערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה בשותפות, ובתוך השקלא וטריא מקשה הגמרא 'אימא אב לחודיה מיפר', ומצינו בראשונים ב' מהלכים לבאר ס"ד זו, כמו שיתבאר.

ב. מהלך א', הר"ן

הר"ן (ד"ה אימא) פירש, דהס"ד היא דרך האב יכול להפר נדרי נערה המאורסה אבל לא הבעל, והאב יכול להפר בלחוד, ומה שאמרה תורה שצריך הבעל להפר נדריה, כוונת התורה היא שאם אינה מפר הנדרים א"כ נמצא דלא הפר ביום שמעו ונחשב כמו קיום, ושוב אין האב יכול להפר.

ג. מהלך ב', הרא"ש

הרא"ש (ד"ה אימא) ביאר באופן אחר, שהס"ד היא דבין האב ובין הבעל יכולים להפר לבדם בלא סיוע של השני. [ועי' בקרן אורה (ד"ה

אימא) שביאר טעמו של הר"ן דלא רצה לפרש כמו הרא"ש, משום דס"ל שלפי הצד שהאב יכול להפר בלחוד ע"כ זהו משום שלא יצתה עדיין מרשות אביה, וא"כ היאך יתכן לומר שהבעל יכול להפר בלחוד].

ד. חקירת האפיקי ים

הקהילות יעקב (סי' מ) כתב, דלכאורה מוכח מדברי הר"ן כצד אחד בחקירתו הידוע של האפיקי ים (סי' יז), דשתיקה ביום שמעו מבטל הפרה משום דנחשב קיום, דאם נימא כצד השני, שזכות הפרה ניתנה רק ליום א', א"כ היאך שייך שתיקה ביום שמעו אצל הבעל, הרי הבעל אינו יכול להפר.

ה. קושיית הקרן אורה

הקרן אורה (ד"ה אימא) הקשה, שאכתי דברי הר"ן צריכים ביאור, שאף אם נימא דשתיקה ביום שמעו נחשב הקמה, כפשוטו היינו משום שכיון שלא הפר גילה דעתו שהסכים לנדרה, והיאך שייך זה אצל הבעל לפי הס"ד דגמ' דבעל אינו יכול להפר, דליכא גילוי דעת, דאין לו מה לעשות. [ועי' בעטרת שמואל ובביכורי ראובן שהאריכו בזה].

דף סז

הקדמה בדיני הפרת האב

נדרי עינוי נפש, מ"מ האב עדיין יכול להפר כל נדרי בתו.

נחלקו בזה הפוסקים. שיטת הטור והבית יוסף (סי' רלד) היא, שדעת הרמב"ם שהאב מיפר כל נדרי בתו נאמר רק כל זמן שהיא עדיין פנויה, והאב מיפר נדריה לבדו, אמנם לאחר שנתארסה, שהפרת נדריה היא על ידי שותשפות בין האב והארוס, גם לדעת הרמב"ם א"א להפר אלא נדרי עינוי נפש. אכן הצפנת פענח (הל' נדרים פי"א ה"ח) נקט שלפי דעת הרמב"ם אפילו לאחר האירוסין עדיין יש לאב כח להפר כל נדרי בתו, ויכול להפר נדרים שאין בהם עינוי נפש לבדו, שאין לבעל כח להפר נדרים אלו. וביאר דבריו, שבאמת ארוסה אינה יוצאת מרשות אביה, אלא שהתורה זיכתה לארוס להיות שותף עם האב בהפרת נדרים שיש בהם עינוי נפש, ולכן בנדרים שאין הארוס מיפר, שוב יכול האב להפר לבדו, שהרי היא עדיין ברשותו לגמרי. ועי' במאירי (סח.) שנסתפק בזה בדעת הרמב"ם.

יש לעיין לפי דעת האומרים בשיטת הרמב"ם שבזמן האירוסין יכול האב להפר רק נדרי עינוי נפש ונדרים שבינו לבינה, מה הדין אם מת הארוס או גירשה, האם חוזר וניעור כח האב, ששוב יכול להפר כל נדריה כמו מתחילה, או דילמא כיון שנתארסה ונאבד כחו להפר נדרים שאין בהם עינוי נפש או דברים שבינו לבינה, כבר אבד כחו, וגם עכשיו לא חוזר זכותו להפר שאר נדרים. ומלשון הרמב"ם (שם פי"א ה"י) לכאורה משמע שאחר מיתת הארוס חוזר כח האב להפר הכל, וז"ל "מת הארוס חזרה לרשות אביה, וכל שתדור האב מפר, כשהיה קודם שתתארס". אך בטור (סי' רלד) הביא שיטת רבינו יחיאל שלאחר מיתת הארוס, שוב אין האב מפר אלא נדרי עינוי נפש.

פרק נערה המאורסה עוסק בדיני הפרת נדרים מצד האב ומצד הבעל. עיקר דין הפרת נדרים מצד האב מובא להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רלד סעי' א) וז"ל "האב מפר נדרי בתו כל זמן שהיא קטנה או נערה, אפילו נדרה על דעת רבים, בגרה (פי', כשהאשה עברה י"ב שנה ויום א' או אם הביאה ב' שערות נקראת נערה עד ו' חדשים אחר כך, שאז נקראת בוגרת) או נשאת שוב אינו יכול להפר". ויש לעיין בסוג נדרים שהאב יכול להפר.

דין מוסכם הוא, שהבעל יכול להפר רק נדרים של עינוי נפש ודברים הנוגעים לו, כגון שלא תאכיל אותו, שלא תשמש אותו וכדומה, אכן לענין האב אינו מפורש בגמרא איזה סוג נדרים יש בכחו להפר.

נידון זה הוא מחלוקת הראשונים, אם כח האב דומה לזכר הבעל, שרק יכול להפר נדרי עינוי נפש, או שיכול להפר כל נדרי בתו. שיטת רוב הראשונים היא שהאב יכול להפר רק נדרים שיש בהם עינוי נפש כמו הבעל. וזהו שיטת הר"ן, הרא"ש והתוס' (עט. ד"ה ואלו נדרים). ובאמת מפורש כדבריהם בספרי (מטות פיסקא קנה). אכן אי"ז דעת הרמב"ם, שכתב (הל' נדרים פי"ב ה"א) שהאב מיפר כל נדרי בתו הפנויה, גם אלו שאינם נדרי עינוי נפש או בינו לבינה. ולהלכה, השו"ע (סי' רלד סעי' נח) הביא שתי הדיעות הנ"ל, וז"ל "יש אומרים שגם האב אינו מפר נדרים שאין בהם עינוי נפש, ויש מי שמתיר".

כל זה עד זמן האירוסין, אכן יש לעיין לענין אחר האירוסין, אם גם לפי שיטת הרמב"ם עכשיו יכול האב להפר רק נדרי עינוי נפש כמו הבעל, או אפשר שהגם שהבעל מיפר רק

דף סז

בענין אין הפרה אחר הפרה

תמצית הסוגיא:

דאפילו באופן דמתבטל הפרת אחד מ"מ לא נתבטל הקלישות דאיקלש הנדר [והיינו דהגמ' דן להלן דף סט. כששותף אחד היפר ועדיין לא היפר השני מה דין הנדר, ואמרו דהנדר 'מקליש קליש' דנחלש הנדר ושוב אין בו מלקות, והבין הגרנ"ט דמה שעושה הקלישות א"צ צירוף השותפות], וכיון דנשאר מקליש קליש א"א להפר עוד פעם דנמצא דהפרתו עדיין קיימת. אבל הר"ן כתב דהמקליש קליש בטלה כשבטלה הפרה ושפיר יכול להפר עוד פעם.

אמנם הגרנ"ט ביאר דבהפרה יש ב' דברים 'מעשה הפרה' ב' ההיתר הפרה, וי"ל דכל הדיון צירוף הוא רק בדין היתר הנדר אבל מעשה הפרה א"צ שותפות, וא"כ הקמת האחד רק מונע היתר הנדר, אבל עצם מעשה הפרה קיימת בתוקפו וא"כ כיון דכבר עשה הפרה וגילה דעתו שאינו רוצה הנדר, אז לא יתוסף כלום להפר עוד פעם דכבר עשה הך מעשה, ולא יפעול דבר חדש.

הוספה: יש לציין פירוש חדש של הקרית ספר דכונת הגמ' דא"א לשאול על ההקמה, דכיון דלא הקימו שניהם ביחד הרי חסר בההקמה [דכמו דצריך שניהם להפרה ה"ה להקמה] וא"כ שפיר לא נעקר ההקמה ממקומו ואינו יכול להפר עוד, ודבריו תמוהין דאי אינו הקמה כדין אז מה מונעו מלהפר, ור' נחום הוכיח מהקרית ספר דיש ב' דינים בהקמה, א' ביטול זכות הפרה, ב' חלות קיום וחיזוק בהנדר, וא"כ כשהקים אחד רק נתבטל זכות הפרתו אבל ליכא קיום בהנדר דלזה צריך שנים. וא"כ לפ"ז כשהקים אחד אבד כח הפרתו אבל אינו יכול לשאול עליו דאינו כנדר ושפיר נשאר באיסורו.

בגמ' מבואר דנתחדש במתני' דאם היפר אחד מן השותפין ואח"כ קיים השני, אז אפילו אם יחזור וישאל לחכם על הקמתו ויהא נעקר, ואז יפר הנדר, מ"מ אין הנדר מופר, 'דצריך שיפירו שניהם בבת אחת'. וצ"ב דאפילו אם ע"י הקמה של השני מקרי שאינו בב"א, מ"מ למה עכשיו אין הראשון יכול להפר עוד פעם, ועכשיו יהיו שני הפרות יחד ויתירו הנדר יחד.

ובאמת נחלקו הראשונים בזה אם אפשר לעשות כן. דהרמב"ן והר"ן כתבו דכיון דבשעת הקמת הבעל שוב אין הפרת הראשון ראויה לכלום 'ונתבטל הפרתו' ולכן אפילו אם ילך השני וישאל על הקמתו ויהא נעקר ההקמה, מ"מ כבר נתבטל הפרת הראשון ותו לא מהני שאלת חכם להחזיר הפרת הראשון שכבר נתבטלה. אמנם אם יפר אח"כ עוד פעם שפיר יהני.

אולם הר"ן הביא שיטת הרמב"ם דאף לאחר שנשאל על הקמתו אין המיפר יכול לחזור ולהיפר, וכן מבואר ברא"ש, וצ"ב מהכ"ת שלא יוכל להפר עוד פעם. ובר"ן משמע משום 'דאין הפרה אחר הפרה', מדכתב דלא תימא אין הפרה אחר הפרה אלא דמהני אמנם ברמב"ם מבואר דלא מהני ומשמע דמה שכתב 'אין לומר' הוא ממש דברי הרמב"ם. וצ"ע מהכ"ת דין כזה של אין הפרה אחר הפרה. ונאמר בזה ב' דרכים הגרנ"ט והגר"ר ברוך בער.

בחידושי הגרנ"ט ביאר שיטת הרמב"ם והרא"ש לשיטתן עפ"י מה דמבואר להלן

תמצית מראה מקומות:

א. גמ' כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד, וחזר המקיים ונשאל על הקמתו, מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת.

מבואר דהקמת אחד מפריע אפילו אם אח"כ ישאל על הקמתו [וכבר הקשו הרשב"א והר"ן דנימא דע"י שאלת חכם נעקר ההקמה למפרע עיין בדבריהם].

ב. ר"ן ד"ה קמ"ל.

הביא דאע"ג דנתבטל הפרת הראשון ע"י שהקים השני, מ"מ לאחר ששאל על הקמתו יכול הראשון לחזור ולהפר ואין אומרים דאין הפרה אחר הפרה, וכתב שכן דעת הרמב"ן, אולם הביא דהרמב"ם כתב דשוב ליכא הפרה להנדר. והיה משמע דס"ל להרמב"ם כמו שהזכיר הר"ן תחילה דס"ל דאין הפרה אחר הפרה, וצ"ב מהכ"ת נימא כן ובמאי פליגי הר"ן והרמב"ם.

ג. רא"ש ד"ה קמ"ל.

הביא ב' דיעות בזה האם מהני אחר עקירת ההקמה לחזור ולהפר, והסכים להשיטה דשוב אינו יכול להפר וצ"ע טעם הדבר.

ד. רמב"ם פי"ג הכ"א.

כתב דאם אביה או בעלה קיימו הנדר, והפר לה השני, אז אע"פ שנשאל הראשון לחכם והתיר לו הקמתו אינו חוזר ומיפר לה עם האחר 'שאין להם להפר אלא שניהם כאחד'.

ויש ב' הערות א' הערת הר"ן מ"ט לא יוכל שוב להפר. ב' עוד העיר הקר"א דהרמב"ם שינה הסדר, ופי' דמיירי שתחילה הקים אחד ואח"כ הפר השני.

ה. קרן אורה.

הקשה על הרמב"ם מ"ט לא יוכל להפר, ואין לומר דכבר חל הפרתו, דהא להרמב"ם הרי היפר לאחר הקמת הראשון ובודאי אינו כלום ונימא דיכול שוב להפר, ונשאר בצ"ע על הרמב"ם. וצ"ע שיטת הרמב"ם, וגם צ"ב במאי פליגי הרמב"ם והרא"ש עם הר"ן אי שוב מהני הפרה.

ו. חידושי הגרנ"ט סימן ס'.

ביאר דהרמב"ם והרא"ש אזלי לשיטתן דלא כהר"ן, עפ"י מה דמבואר להלן דאפילו באופן דמתבטל הפרת אחד מ"מ לא נתבטל הקלישות דאיקלש הנדר, וכיון דנשאר מקליש קליש א"א להפר עוד פעם דהרי הפרתו קיימת.

אבל הר"ן כתב מפורש להלן דהמקליש קליש בטלה כשבטלה הפרה, ולדבריו שפיר מובן ומסתבר דיכול להפר עוד פעם. ודו"ק.

ז. חידושי ושיעורי ר' ברוך בער סי' ל"ד.

ביאר באופ"א דכל הצורך של השותפות הוא לחלות ההפרה לבטל הנדר, אבל גוף 'מעשה הפרה' אינו צריך שותפות של האב והארוס, וא"כ כיון דכבר עשה מעשה הפרה שלימה, דהיינו שאינו רוצה הנדר, א"כ שוב לא יוסיף כלום במה שיפר עוד פעם.

[ועיין בפרי חיים לר' חיים איירנס שליט"א, שהביא מרבו ר' חיים שלמה ליבוביץ שאמר בשם הגר"ד הוספת ביאור [חידוש גדול] בכל עיקר הבנת הפרת בעל, דאינו מעשה הפרה הפועל חלות היתר, אלא עצם מעשה הפרה מהני [דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת, והוי כהגבלה בהנדר כשהבעל מיפר וכל דאמר דלא ניחא ליה בהנדר, היא היא הפרה, ומה יוסיף שיאמר כן עוד פעם].

ח. עיקרי הסוגיות עמ' ח'.

הביא הקושי, והתירוצים שנאמרו באחרונים בביאור הענין.

ט. קרית ספר הל' נדרים פי"ג.

ביאר דא"א לשאול על ההקמה כיון דלא הקימו שניהם ביחד הרי חסר בההקמה, ולכן אינן יוכלין להפר.

ותמוה כוונתו בזה, ועיין בדברי ר' נחום דלהלן מה שביאר בטוב טעם ודעת.

י. שיעורי ר' נחום על פרק נערה המאורסה.

וביאר ר' נחום, דכמו דצריך האב והארוס להפרה ה"ה להקמה, וא"כ שפיר לא נעקר ההקמה ממקומו ואינו יכול להפר עוד, ורק הדברים תמוהין מאד, דאי הקמה בלי שניהם אינו הקמה כדין אז מה מונעו מלהפר גם בלי שאלת חכם.

ור' נחום תי' דיש ב' דינים בהקמה, א' ביטול זכות הפרה, ב' חלות קיום וחיזוק בהנדר, וא"כ כשהקים אחד רק נתבטל זכות הפרתו אבל ליכא קיום בהנדר דלזה צריך שנים.

וא"כ לפ"ז כשהקים אחד אבד כח הפרתו אבל אינו יכול לשאול עליו דאינו כנדר ושפיר נשאר באיסורו.

69

קושיא לדוכתה אמאי אסר ת"ק בנעשית נאה ולבנה וארוכה, הא הוי כתולה נדרו בדבר. ולפי מש"כ הר"ש בר"י חסדאי ז"ל (המובא בר"ן לעיל ס"ה ע"ב ד"ה תנא) ניחא. והרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה נסתפק בטעמו של ר' ישמעאל אי (ש)התירה בלא התרת חכם כיון שנעשית נאה או משום דס"ל פותחין בגולד ע"ש. ועיין בפי' הרע"ב ז"ל ובתוי"ט ז"ל (במשנה י') ודו"ק:

דף סו: ע"מ שתטעימי תבשילך לר' יהודה ולר' שמעון, ר"י טעים כו' ר"ש לא טעים כו'. משמע קצת דהנדר לא הותר ע"י טעימת ר"י לבדו, והיינו משום דדוקא לתרווייהו קאמר ולא או לזה או לזה. ויש לדקדק מכאן לדברי הרשב"א ז"ל הובא בסי' רכ"ח (ס"ק) [סעיף] מ' באב שהשביע את בנו שלא יוכל להלוות כי אם ברשות שמעון ולוי דמותר להלוות ברשות אחד מהם, משום דקיי"ל כר' יונתן (סנהדרין ס"ו ע"א) דמשמע אחד בפני עצמו, וא"כ הכא נמי אמאי לא

נימא דאו לר"ש או לר"י קאמר. ונהי דיש לחלק קצת, מ"מ דברי הרשב"א ז"ל צ"ע והיכי ילפינן לשון בני אדם מלשון תורה. ועוד דכל היכא דאיכא עדיפות לשנים מן האחד כמו הכא בדינו של הרשב"א ז"ל דטובה עצת שנים מן האחד אמאי לא נימא דדוקא ברשות שניהם קאמר, ובקללת אביו ואמו והא דלא מסתבר לומר שלא תקפיד התורה כי אם על קללת שניהם ולא על קללת אחד מהם, משום הכי קאמר ר' יונתן דמשמע אחד בפני עצמו. ועוד יש לחלק בכמה גווני, וצ"ע בדברי הפוסקים בזה:

רש"י בד"ה ע"א כו' הואיל ואין בה שום דבר יפה לא חל הנדר. לכאורה משמע מדבריו דין מחודש דאם תלה נדרן בדבר שאי אפשר לא חל הנדר. וא"כ אם אמר קונם שאת נהנית לי עד שתעלי לרקיע לא חל הנדר כלל, וזו לא שמענו אלא ודאי אסורה בהנאתו לעולם. ודבריו ז"ל צ"ע:

הדרן עלך פרק רבי אליעזר

פרק עשירי - נערה המאורסה

דף סז. וחזר המקיים ונשאל על הקמתו כו'. ופרש"י ז"ל דמהו דתימא דזה שנשאל על ההיקם היא גופא חשיב הפרה קמ"ל דצריך להפר, ומצטרף הפרתו עם הפרת הראשון אף על גב דהפסיק ההיקם בנתיים. ופי' זה אינו מובן דא"כ הך רבנותא לא שייך הכא ובעלמא הוי מצי לאשמעינן דשאלה על ההיקם לאו הפרה היא ובעי הפרה אחריתי. אלא העיקר כפירוש השני וכן פי' הרא"ש (בד"ה קמ"ל) והר"ן ז"ל (בד"ה וחזר) דאפילו הפר השני אחר שנשאל על הקמתו אין מצטרפין ההפרות כיון שהיה היקם מאחד מהם בנתיים. אבל אם חזרו שניהם והפרו אחר כך כתב הר"ן ז"ל בשם הרמב"ם דמהני, אבל מדברי הרמב"ם ז"ל משמע ליה דכל שהיתה הקמה בנתיים אין לה הפרה לעולם, ולזה נוטה דעת הרא"ש ז"ל בפירושו. ומש"כ בשם הרמב"ם ז"ל כן, לא ידעתי מקומו כי לא מצאתי כלל להאי דינא

בדברי הרמב"ם ז"ל (כפי"א מהל' נדרים). ובפירוש המשנה משמע קצת דמהני הפרת שניהם אח"כ, עיין שם. וגם טעמו של דבר לא הבנתי מזה, ואמאי לא יוכל הראשון להפר שנית אחר שאלת ההיקם של השני כיון דהשני עצמו יכול להפר אחר שנשאל על הקמתו וכל שכן הראשון, ואילו הקימו שניהם ונשאלו על ההקמה יכולין להפר, וזה בשביל שהפר מתחלה ועד סוף אבד כח הפרתו. ומש"כ הר"ן ז"ל דאין הפרה אחר הפרה לא מצאתי מקום לסברא זו. ולמאי דמיבעי לן לקמן (ס"ט ע"א) אי נשאלין על ההיפר משמע דיכול לשאול על הפרתו ולקיים ולשאול עוד על הקמתו וחזר ומפר:

ובעיקר סברת הש"ס דע"י ההיקם של השני בטלה הפרת הראשון ג"כ יש לדקדק למאי דקיי"ל לקמן (ס"ט ע"א, כבית הלל) דעל ידי האחד לבד ג"כ

מיקליש קליש האיסור והפרת האחד לכד ג"כ פועלת במקצת להקליש האיסור, וא"כ אמאי בטלה הפרתו ע"י הקמתו של שני, הא היא במקומה עומדת וכי חזר השני ונשאל על הקמתו יפר חלקו לכד ודיו. ויבואר עוד בזה לקמן בפרקין בס"ד (ס"ח ע"ב ד"ה שמע):

והרשב"א ז"ל (בד"ה גמרא) הקשה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו הרי זה כאילו לא הקים ואמאי בטלה הפרת הראשון. ותי' דקיים אחד מהן היינו האב, והפרת הבעל הוא דבטלה משום דהורע כח. ולא הוי ליה להש"ס למסתם סתומי כ"כ. ועוד דלפ"ז לא אתי שפיר ה"ואין צ"ל" דמתניתין דהא ברישא האב והבעל שוין ובסיפא דוקא היקם האב. ועיין מה שתיירן הר"ן ז"ל. ולי נראה דהתם (בקידושין ג' ע"א) ע"מ שאין עליה נדרים קאמר, וכי נשאלה עליהן הרי אין עליה נדרים כיון דנעקרו מעיקרן, אבל הכא כיון דבטלה הפרה ע"י ההיקם של השני, אפילו כי נשאל אח"כ כבר בטלה הפרה הראשונה ולא תשוב עוד:

שוב ראיתי שכתב הרמב"ם ז"ל להאי דינא בפ"ג שם (הכ"א) וכתב בסגנון אחר, היכא שקיים האחד והפר האחד אע"פ שנשאל המקיים על ההיקם אין יכול עוד להפר. מזה משמע דהשני אינו יכול להפר עוד כיון שהקים תחלה ולא רצה בהפרת שותפו, וא"כ אפילו חזר השני והפר עוד שנית לאו כלום הוא, כיון שזה שהקים אינו יכול להפר עוד. דלדברי הרמב"ם ז"ל אין לומר דמשום הכי אין יכולין להפר עתה בשותפות משום דאין הפרה אחר הפרה, דהא לגירסתו הפרה ראשונה לאו כלום הוא כיון שהיתה אחר הקיום, אלא משום דזה שהקים אינו יכול להפר. ועיין בזה בש"ע סי' רל"ד סעיף ו' ובדברי הגר"א ז"ל (ס"ק ט"ז וי"ז):

גמרא אימא האי קרא בנשואה כתיב. ופי' הרא"ש ז"ל (בד"ה ואימא) דבנשואה (נמי) האב והבעל מפירין בשותפות, וכדמשמע מוא"ו מוסיף על ענין ראשון, ומשני קרא אחרינא כתיב. ויש להקשות לפ"ז אכתי דלמא תרווייהו בנשואה, ונדרים שהיו עליה בקודמין האב והבעל מפירין כיון שהיה זכות לאב בהן, אבל נדרים שנדרה בית אישה הבעל לחודיה מפר, ותרווייהו קראי אתיא שפיר. ולדברי הר"ן ז"ל (בד"ה ונערה) דבנשואה פשיטא דאין לאב רשות בה אתיא שפיר, אבל לדברי הרא"ש ז"ל תיקשי כנ"ל. וצ"ל דלא

ניחא לן לחלק בנדרים עצמן ולומר דבאלו מיפר בשותפות ובאלו מיפר לחודיה. ועוד י"ל דמשום הכי קאמר הש"ס (בעמ' ב') ואי בעית אימא הויה קדושין משמע, ותו לא תיקשי כנ"ל:

דף סז: ואימא אב לחודיה מיפר. ופירש הרא"ש ז"ל (בד"ה אימא) דארוס ג"כ לחודיה מיפר. והר"ן ז"ל (בד"ה אימא) לא ניחא ליה בזה כיון דסבירא לן השתא דלא יצתה מרשות האב ע"י האירוסין א"כ מהיכי תיתי למימר דארוס נמי מיפר לחודיה וסגי למימר דאם הקים הקים ואע"ג דכתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר את נדרה לאו דהפרתו תועיל אלא שאם לא הפר נמצא שהקים. ולדידי קשה א"כ כולה קרא דואם ביום שמוע כו' מיותר, דהא כתיב ברישא דקרא ושמע אישה ביום שמוע והחריש לה וקמו כל נדריה. ועוד דאי בעינן דוקא שיפר הארוס ובחרישה לחוד ג"כ קיים הוא, אם כן מאי קאמר דאב לחודיה מיפר הא גם הפרת הארוס בעינן. ובאמת נראה דאם האחד לחוד מצי מיפר האב או הבעל, החרישה של השני לא הוי כקיום כיון דאינה צריכה להפרתו, ודוקא אם קיים בפירוש הוא דיש לומר דנתנה לו תורה כח לבטל הפרת השני, והיינו דקאמר הש"ס (בסמוך) גבי אב דאם הקים הקים, אבל בארוס דאמרה תורה דבחרישה לחוד ג"כ קמו נדריה, ודאי צ"ל כמו שפירש הרא"ש ז"ל דהארוס לחוד גם כן מצי מיפר היכא דהחריש האב, והיינו דכתב רחמנא אם גם הוא החריש וקמו נדריה:

אב"י לדברי הר"ן ז"ל ודאי תיקשי לענין מאי קאמר דאב לחודיה מיפר, כיון דבלא הפרת הבעל קמו נדריה כל שהחריש לה ביום שמוע, והרי על כרחך שניהם מפירין. ואין לומר דנפק"מ היכא דלא שמע הבעל כלל דאז האב לחודיה מיפר, דאמאי לא ניחוש שמא ישמע הבעל ויקיים אותן. אבל אי נימא דחרישת השני לא הוי לא כקיום ולא כהפרה אתי שפיר דכל שהחריש ביום שמוע הרי זה מופר ע"י הארוס לכדו ואין האב יכול לקיים עוד:

אל"א דיש לומר דאפילו אי בעינן דוקא הפרת השני, מ"מ איכא נפק"מ אי נימא דהאב לחודיה מיפר או הארוס לחודיה כגון אם עברה על נדרה בין הפרת האב להפרת הבעל, ואי האב לחודיה מיפר אינה לוקה

וכו', ופי' הר"ן וז"ל: "אף הם לא אמרו שהשביעית אוסר בכ"ש במינה אלא לענין שצריך לאכול התערובות קודם הביעור וכיון שאפשר לאכול הו"ל בדבר שיל"מ", עכ"ל ע"ש. ויש להקשות ע"ד ממש"כ הר"ן עצמו לעיל (נד, א) בדבר שיל"מ היכא שיש לו עכשיו היתר אינו בטל אפי' מין בשאינו מינו, ע"ש. וקשה דהא הכ"נ יש לו היתר מיד כיון שאפשר לאוכלו ואמאי קתני בברייתא דווקא שהשביעית אוסרת בכ"ש במינה, הא אפי' שלא במינה נמי אסור.

ונראה לבאר בזה דיש ב' מיני ביטול ברוב, (א) ביטול המין (ב) ביטול איסור והיתר, וכגון בערלה וכלאי הכרם שאוסרים במאתיים ותרומה שאוסרת במאה, דדווקא במין במינו אבל שלא במינו ככולהו איסורים בשישים, ולא ביארו בראשונים שיש טעם לזה, ומש"כ הר"ן לעיל עדיין צ"ב, וע"כ נראה בזה, דהיכא שנתערב מין בשאינו מינו כגון חיטים של תרומה בשעורים של חולין הביטול חל במין, והיינו שהחטים בטלים ונהפכים לשעורים (והיינו בכל מה שנוגע לדינים), וכיון שבטלים החיטים ממילא ליכא איסור תרומה, וממילא סגי בס', דדווקא במין במינו דהתם ל"ש ביטול המין אלא בעינן לביטול דתרומה ולזה בעינן מאתיים. אבל במין שלא במינו קודם שנדון על התרומה הרי

מגוף המין בטל מין במין ואח"כ ממילא ליכא למידן על התרומה שהרי המין בטל, אלא דמ"מ איכא איסור, ולזה שפיר די בס', ודר"ק.

ולפי"ן נחתא שפיר הכא דהא עיקר האיסור הכא הוא מה שאח"כ בהגיע זמן הביעור יהא אסור בהנאה אם לא יבער, ולכן אם נתערב מין בשאינו מינו הרי מיד בטל המין קודם הגיע זמן האיסור, ואח"כ כשהגיע זמן האיסור תו ליכא במה לאסור את התערובת, שהרי כבר בטל המין, אבל במין במינו שלא בטל המין ממילא אח"כ כשהגיע זמן האיסור חל האיסור בתערובת, אבל לעיל שהאיסור כבר נעשה עתה כיון שיש לו היתר לא בטיל ואוסרת אפי' במינה, וראיה לזה מדתנן בכלאים (פ"ט מ"א) לגבי איסור שעטנז דליכא אלא בצמר של רחלים בשל פשתן, אבל בצמר של גמלים לא. ואיתא התם במשנה שאם נתערב צמר רחלים בשל גמלים בטיל ברוב ומותר בפשתן, ולכאורה לדברי הר"ן קשה דלמה יהא בטל הא הוי דבר שיל"מ דעכשיו יש לו היתר ולא בטיל, אפי' שלא במינו¹⁴, אע"כ צ"ל דכיון שנתערב בשאינו מינו יש דין ביטול במין [והיינו שמין בטל במין] והיינו הכא שבטל הצמר רחלים וממילא ליכא איסור כלאים, והשתא א"ש נמי דברי הר"ן דלעיל דשאני מין בשאינו מינו דבטל המין, ודר"ק בכ"ז.

סימן ס

בענין הפרת הבעל והאב

כ"א) דתו לא מהני הפרה וכן היא שיטת הרא"ש כאן. וצריכים להבין שיטת הרמב"ם והרא"ש, דלמה לא מהני ההפרה השניה מאחר שהראשונה נתבטלה מפני ההקמה. **והנה** לקמן (סח, ב) תניא בברייתא שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרקנה רשות

← **[סז, א] בגמ'**, "ואצ"ל שקיים אחד מהן, למה לי למיתנא וכו', מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת" ע"כ. ופי' הר"ן דכיון דהפסיק בין הפרה אחד לחבירו בהקמה שמעכבת הפרה איבטל הפרה קמיתא, מש"ה צריך שיהיו מפירין שניהם עכשיו בכ"א. ושיטת הרמב"ם (בפרק י"ג מהל' נדרים הלכה

14. וכבר הק' כן הגרעק"א בתשו' סי' ר"ז, ועיין בשערי יושר ש"ג פ"כ מש"כ בזה.

לבעל, ופי' הר"ן והרא"ש דאע"ג דהאב כבר הפר חלקו מ"מ כיון שמת בטלה הפרתו ולכן הארוס אינו יכול להפר כל הנדר, וכן בבבא שאחר זה, שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב, ומש"ה צריכה הבריייתא לנתרוקנה אע"ג דהבעל כבר הפר חלקו, והיינו נמי משום דכיון דמת הבעל בטלה הפרתו. עוד איתא שם (סט, א) שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חזר האב ומפר חלקו של בעל וכו', בית הלל אומרים אין יכול להפר, ואמרינן בגמ' מ"ט דבית שמאי משום דסברי מיגז גיז וחלק הבעל לא נגרע כלל מש"ה חשיב הוא להורישו לאב, וב"ה סברי מיקלש קליש וכיון דמגרע נמי חלק דבעל אינו חשוב להורישו לאב, וכתב הר"ן אע"ג דאמרינן מת בטלה הפרתו היינו דוקא אם מת המיפר, אבל הכא כיון דאב אכתי איתא, הפרה ידיה לא בטלה. ובאמת צריך להבין מדוע תתבטל הפרת הראשון אם מת או הקים השני, אחרי דאמרינן דגם הפרת אחד מהני להקליש או לגיז הרי חזינן דהפרתו חלה תיכף ומדוע תתבטל.

והנראה בזה דהפרת אחד חלה להקליש את הנדר כל זמן דחזי לאיצטרופי, ומכיון דאינו חזי לאיצטרופי בטלה לה לגמרי מכאן ולהבא, והביאור דהא דאחד פועל בהפרתו להקליש הנדר, היינו דוקא היכא דחזי לאיצטרופי, אבל היכא דהפסיק ביניהם הקמה, והיינו דבר המעכב את ההפרה תו לא חזי לאיצטרופי ואיבטלא לה לגמרי, דנדר קלוש א"י להיות כי אם כל זמן שראוי להצטרף, ולפ"ז כיון שהקים אחד מהם אם עברה אח"כ על נדרה מחוייבת היא מלקות, כיון דכבר איבטלא הפרה ראשונה, וכן לקמן גבי מת אחד מהם נמי הפרתו בטלה כיון דאינה ראויה להצטרף להפרת השני כיון שיצאה מרשותו ולכך איבטלא.

והא דכתב הר"ן גבי שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת דלכ"ה אין יכול להפר חלקו של בעל משום דמיקלש קליש, וכ' הר"ן דכיון שהאב קיים לא בטלה הפרה דלילה, אע"ג דהשתא לא חזי לאיצטרופי, וכיון שכן היתה

צריכה להתבטל, ואמאי אינו יכול האב להפר, היינו משום דהר"ן אזיל לשיטתו (לקמן עא, א) דאם נתארסה אח"כ, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה אפילו לבית הלל ע"ש, מש"ה לא בטלה הפרתו כיון דחזי לאיצטרופי בהדיה ארוס אחרון¹⁵.

ועיין ברא"ש שהקשה אהא דסברי ב"ה מקליש קליש מש"ה אינו יכול להפר, והקשה דהא אע"ג דנתבטלה הפרת האב כיון דלא היפר הבעל מ"מ כיון דהיפר מיד מקליש קליש חלק הבעל וכו', עכ"ל ע"ש. משמע מדבריו דאפי' כשלא חזי לאיצטרופי כמו הכא דאפי' בהדי ארוס אחרון אינו חזי לאיצטרופי לפי שיטתו (לקמן עא, א) נמי לא בטלה לגמרי, וכ"ה שיטת הרמב"ם. וצריכים לומר לדידהו דס"ל דהפרה נמשכת והולכת עד שמפיר גם השני ואז היא נגמרת, אבל גם בתחילתה היא פועלת להקליש, והיכא דהפסיק באמצע דבר המעכב הפרה כגון הקמה או מיתה לא מהני תו לאיצטרופי, אבל הקלישות שנעשתה כבר בנדר לא נתבטלה, ונמצא דלדידהו אם עברה אח"ז על נדרה פטורה ממלקות. ולמ"ד מיגז גיז צ"ל דהרא"ש נמי סובר כשיטת הר"ן דאם מת המפיר או הקים השני נתבטלה כל הפרת הראשון דלדידהו לא שייך לומר דאיבטלא רק לענין זה דאינה מועלת מכאן ואילך, דכיון דסבר מיגז גיז מהני הפרתו לגמרי לגבי חצי הנדר, ולגבי חצי האחר תהני הפרת השני, ומאי שייך לומר דלא חזי לאיצטרופי כיון דכל הפרה והפרה עושה מעשה גמורה בחצי הנדר, אלא ע"כ כמש"נ, דחצי נדר בטל אינו יכול להיות אלא היכא דכל הנדר ראוי להבטל, אבל הכא דהקים השני והחצי השני אינו ראוי להבטל אז נתבטלה לגמרי הפרת הראשון, וכן אם מת כיון דהפרה לא נגמרה איבטלא.

ולפ"ז נוכל להבין שיטת הרמב"ם והרא"ש דהיכא דחלה הקמה באמצע תו לא מהני הפרה כלל, משום דלדידהו לא איבטלא ההפרה לגמרי אלא דלא חזי לאיצטרופי לענין דליהוי הפרה גמורה, מש"ה אינו יכול להפר פעם אחרת דאין הפרה אחר הפרה, אבל הר"ן לשיטתו אזיל דסובר דהיכא דלא חזי לאיצטרופי בטלה לה לגמרי מש"ה סובר דמהני הפרה מחדש בב"א.

15. ויל"ע דהר"ן בדף עא, א שם הק' איך יכול ארוס אחרון להפר הרי הנדר כבר מקליש ולפמ"ש"כ רבנו הרי אי לאו דארוס אחרון יכול להפר אין כאן מקליש ועיין חזו"א סי' קל"ו שעמד בקו' רבנו וראה מש"כ שם.

חידושי ושיעורי ר' ברוך בער

נדרים

סימן ל"ד – בענין אין הפרה אחר הפרה

שם מעשה הפרה, ב) שיהי' לה חלות הפרה לפעול כנדר לסלק האיסור. וכו' מובן סברת הרמב"ם דס"ל דאם הקים אחד והפר אחד וחזר המקום ונשאל על הקמתו והיפר אין יכולין תו להפר אפילו אם יחזור ויפר הראשון עוד פעם משום כיון דאמרי' דהפרה של כל אחד גם בלא צירוף הוי מעשה הפרה א"כ כיון דהפר הראשון והפרתו הוי מעשה הפרה א"כ הרי כבר הפר חלקו משום הכי אין הפרה אחר הפרה, משום דהפרה הראשונה הגם דלא חזי להצטרף עכ"ז הוי עלה שם הפרה אלא דבנדר לא היתה ראוי' לפעול משום דאינה ראוי' להצטרף, אבל ההפרה מצד עצמה היינו מה שנוגע מצידו אם הוא עשה הפרה או לא שפיר עשה הפרה משום דדכור של הפרה יש כאן גם בלא צירוף, וכיון דהוי הפרה הוי בזה הדין דאין הפרה אחר הפרה דאינו יכול להפר עוד.

אבל אכתי צריכין להבין הדין דאין הפרה אחר הפרה היינו נהי שביארנו שהוי הפרה אחר הפרה משום דבהפרה הראשונה ג"כ הוי מעשה הפרה, אבל מה איכפת לנו אם היפר כבר ואמאי לא יוכל להפר עוד פעם כיון דהפרה ראשונה אינה מועלת אמאי אין יכול להפר עוד פעם. וצ"ל כיון דהפרה הראשונה הוי מעשה תו אין שייך הפרה שני' דהרי פי' של הפרה הוא מה שאומר שאין רוצה הנדר, וכיון שכבר אמר שאינו רוצה הנדר מה שייך תו הפרה דהרי אנו

חלות הפרה, היינו מה שההפרה פועלת כנדר שמסלק האיסור צדד ע"ז בעינן צירוף שבלא צירוף אין לה חלות הפרה להיות פועל כנדר, אבל ההפרה מצד עצמה הוי מעשה הפרה גם בלא צירוף. ונפ"מ הוי היכא דמפר אחד כגון ארוס אמר לה קיים ליכי ומיפר ליכי בבת אחת אם יהי' בזה הדין דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, דאם נימא דבלא צירוף אין כאן מעשה הפרה לגמרי א"כ כיון דהפרה אין כאן הוי הקמה דהרי הקמה יכול אחד לבדו להקים, ואם אמרי' דדיבור של הפרה יש כאן רק שאין לה חלות הפרה א"כ יהי' שייך בזה הדין דכל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, משום דמעשה הפרה יש כאן וכיון דיש כאן דבור של הפרה הגם דאין לה חלות שייך בה הדין דכל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

והנה מדבעי הגמ' בעל מיגז גיז או אקלושי מקלש חזין דבהפרת אחד קודם שהפר השני איקלש הנדר מוכח דמעשה הפרה יש כאן, מדנעשה הנדר כלום אלא דבעינן לצירוף משום חלות הפרה היינו שיהי' פועל כנדר לסלק האיסור נדר אבל הדיבור של הפרה יש כאן גם בהפרת אחד בלא צירוף דחברי' ומשום הכי יש בכוחו להקליש הנדר, דאם לא הי' על ההפרה שום מעשה הפרה האין נעשה הנדר קליש. נמצא לפי מה דבי' דיש בהפרה שני דברים, א) שיהי' על הדיבור של הפרה

חידושי ושיעורי ר' ברוך בער

נדרים

סימן ל"ד – בענין אין הפרה אחר הפרה

לאיצטרופי, אבל המעשה הפרה היינו לענין אם נדין בו אם עשה הפרה או לא שפיר אמרי' דעשה הפרה ודיבור של הפרה לא נתבטלה וכיון שנשאר הדיבור של הפרה הוי הפרה אחר הפרה ואין שייך הפרה שני' כמו שביארנו.

והנה סברת הראשונים דס"ל דמהני הפרה שניה אם חוזרין אח"כ ומפירין, צ"ל דס"ל שהפרה אין מגרע הפרה כמו שכתב המאירי דלא הפקיע הפרה הראשונה את השני', היינו דלא מצינו שהפרה מגרע הפרה בשביל שהפר כבר לא יהי' יכול להפר עוד, ואה"נ דזה מודים לסברא שכתבנו דהפרה הראשונה הוי מעשה הפרה גם בלא צירוף מ"מ לית להו הדין דאין הפרה אחר הפרה, דבשביל שהפר כבר תו לא יהי' יכול להפר עוד דהפרה אין מגרע הפרה. וראית הרשב"א משמע בעלה והפר לה וכו' דלא כהרמב"ם דוחה המאירי משום דנתרוקנה רשות לאב, הביאור הוא כיון דנתרוקנה רשות לאב הוי האב מפר אחד הגם דיוורש זכות הארוס, מ"מ עכשיו יש לנו רק מפר אחד ואין צריכין לראות אילו הי' הבעל חי הוי אצלו הפרה אחר הפרה ששוב לא יהי' יכול להפר ממילא גם האב לא יהי' יכול להפר, משום דאם הי' חי ואז הוי שני מפורש שפיר לא הי' יכולים להפר עוד אם הפר פעם אחרת אבל ע"י דין נתרוקנה עדיף יותר מאילו הי' הארוס חי דהוי עכשיו מפר אחד ויכול להפר.

יודעים שאין רוצה הנדר היינו שבהפרה מלבד מה שהיא צריכה לפעול בנדר לסלק האיסור צריכה שיהא עלי' שם מעשה הפרה [עס זאל הייסין געשטערט] וכיון דכבר היפר והפרה הראשונה הוי מעשה הפרה אין שייך תו הפרה שני' דתו לא יהי' עלי' שום מעשה הפרה, ומה דהפרה הראשונה אין מועלת עכ"ז כיון דהוי מעשה הפרה נשאר כן בלא שום תועלת.

ואין שייך להקשות כיון שאח"כ הקים חברי' ממילא ההקמה מבטלת ההפרה והוי כמו מת דנתבטלה הפרתו ותו אין כאן הפרה אחר הפרה ויהי' יכול להפר עוד פעם, זה אינו דמה דמיתה מבטלת ההפרה אין מבטלת רק הקלישות נדר היינו מה שההפרה פועלת קלישות בנדר ע"ז מיתה מבטלת, אבל דבור של הפרה אין מיתה מבטלת ומעשה הפרה נשאר, דאם נימא דמיתה מבטלת כל מעשה הפרה א"כ נמצא דנולד לנו דין חדש, דאם הפר ואח"כ יקיים הארוס דהקמתו לא הוי הקמה אחר הפרה ואח"כ מת וא"כ נתבטלה הפרתו, וכיון דנתבטלה הפרתו ממילא הוי ההקמה שהקים אח"כ הקמה מעליא וא"כ לא יהי' בזה הדין דנתרוקנה רשות לאב כיון שהקים ארוס. אלא צ"ל דמיתה אין מבטלת רק קלישת הנדר, ולא דיבור של הפרה, וכמו"כ הקמה דחברי' אין מבטל רק קלישת הנדר כיון שלא חזי

אחת, ע"כ. ומבואר בגמ' דאף אחר שנשאל על ההיקם מ"מ הפרת הראשון בטילה וצריכין לחזור ולהפר.

← ועי' בר"ן בד"ה וחזר המקיים שכתב דנחלקו הראשונים אם אחר שנתבטלה הפרת הראשון, שוב יכול הראשון לחזור ולהפר עם השני או לאו, דדעת הרמב"ן דיכול לחזור ולהפר, וכן נקט הר"ן שם, אך דעת הרמב"ם פיי"ג מגדלים הכ"א דכיון שהפר פעם אחת שוב אינו יכול להפר, דאין הפרה אחר הפרה. וע"ע ברשב"א כאן שהביא את דעת הרמב"ם שם ופליג עליה, עיי"ש. (וע"ע ברשב"א שם מש"כ להק' ע"ד הר"מ מסוגיא דלקמן דף ס"ח: ובאחרונים ביארו דהרשב"א והר"מ נחלקו בגדרי נדרוקנה, ויבואר לקמן סוגיא י"ז). ובאחרונים הק' ע"ד הר"מ הנ"ל, דמדוע הכא חשיב כהפרה אחר הפרה, דכל מה דאיכא למימר דאיכא סברא דחשיב הפרה אחר הפרה היינו דוקא באופן שגם ההפרה הראשונה היתה מועילה, דבזה שפיר איכא למימר דאין הפרה אחר הפרה כיון דא"א להתחיל פעמיים חלות הפרה, אך הכא הא סו"ס הוברר שההפרה הראשונה כלל לא חלה וכדאיתא להדיא בגמ', וא"כ צ"ב אמאי לא יוכל שוב להפר יחד עם השני.

ועי' בחי' הגרנ"ט סימן ס' שכתב לבאר בזה, דהנה נחלקו הראשונים אם בהפרת אחד בלא חבירו איכא קלישות בהנדר או לאו, דדעת הרמב"ם דאף שאין הפרת אחד מועילה לענין התרת הנדר, מ"מ הפרתו מועילה לענין הא דאיכא קלישות הנדר, ולפי"ז שפיר מבואר דשוב אינו יכול להפר, דכיון דהפרתו הראשונה הועילה לענין הקלישות שפיר איכא לטעם דאין הפרה אחר הפרה, אך דעת הר"ן דבהפרת אחד ליכא קלישות כלל, (וכלשון הר"ן כאן בסו"ד דנתבטלה הפרתו לגמרי), וע"כ כיון דההפרה הראשונה כלל לא הועילה שפיר אי"ז חשיב כהפרה אחר הפרה, ויכול המיפר הראשון לחזור ולהפר עם השני. (ויסוד הדברים בזה, דיעוי' לקמן דף סח. דמספק"ל להגמ' אם בהפרת אחד הוה מיגז גיז או מיקלש קליש, ואיתא התם דנפק"מ לענין מלקות, דאם מיקלש קליש אינו לוקה, וקיי"ל דמיקלש קליש, ובזה נחלקו הראשונים אם בהפרת אחד בלא חבירו איכא קלישות או לאו, ועי' לקמן סוגיא כ"ב מש"כ בזה).

אמנם אכתי צ"ע בזה בדעת הרמב"ם, דהנה מש"כ לבאר דאין הפרה אחר הפרה משום דהפרת הראשון הועילה לענין הקלישות, היינו דוקא אם איירי באופן שקודם היפר הראשון ואח"כ קיים חבירו, אך יעוי' היטב בדברי הרמב"ם שם דמבואר להדיא דהוא נקט בסוגיין דאיירי באופן שקיים האחד ואח"כ היפר חבירו, ושוב נשאל הראשון על ההיקם, (ועי' בביהגר"א יו"ד סמן רל"ד סקט"ז שכן גרס בסוגיין), והנה באופן כזה לכאור' פשיטא שהפרת הראשון לא הועילה כלל אף לענין קלישות כיון דבזמן ההפרה הוה הפרה שאינה ראויה לצירוף, ושפיר הדרא הקו' הנ"ל לדוכתיה דמדוע בכגון הא חשיב הפרה אחר הפרה, הא ההפרה הראשונה כלל לא הועילה, וכן הק' בקרן אורה בסוגיין. (ועי' בצפנת פענח ע"פ הר"מ שם פיי"ג הכ"א שנקט דאף באופן כזה שקיים ואח"כ היפר איכא קלישות ע"י הפרתו כיון דיכול המקיים לישאל על הקמתו, ועיין).

וע"ע בקרן אורה כאן שהק', דמה המקור לדינא דאין הפרה אחר הפרה, דלא מצינו לזה מקור מקרא או בגמ', ובהכרח צ"ל דהוה סברא גרידא, וצ"ב בזה. ויש שביארו בזה, דהא דאין הפרה אחר הפרה היינו משום דכשהתורה נתנה לו זכות הפרה, היא נתנה לו זכות הפרה רק פעם אחת, ודומיא דהא דאיתא ברש"י כתובות דף

י"ח: בד"ה כיון שהגיד, דילפי' מדכתיב חדא הגדה דאינו חוזר ומגיד, וע"ע ברשב"ם ב"ב דף קכ"ז: בד"ה אינו נאמן שכ"כ לענין יכיר דאינו נאמן פעמיים וכדינא דחוזר ומגיד עיי"ש. (אמנם אכתי יש לחלק בזה דהתם הוא חוזר בו מעדותו משא"כ הכא, ומ"מ יש לדמות ביסוד הילפותא, ועיין).

ובאמת מצינו להדיא סברא זו בפ"י ברא"ש לקמן דף ס"ט., עיי"ש מש"כ בתור"ד בזה"ל, דלא מצינו ב' הפרות באדם אחד, עכ"ל, וכ"כ בתוס' שם דף ס"ח: בד"ה שמת בעלה עיי"ש. אמנם אכתי צ"ע בזה, דכיון דסו"ס הפרתו הראשונה נתבטלה, א"כ עדיין הוא כלל לא קיים את זכות חלות ההפרה שהתורה נתנה לו, ומדוע אינו יכול לחזור ולהפר.

ומטו ביה מדרשא לבאר בזה, דהא דאין הפרה אחר הפרה, היינו כיון דיסוד דין הפרה הוה במה שמגלה דעתו שאינו רוצה את הנדר, וכיון שכבר גילה את דעתו בהפרתו הראשונה שהוא אינו רוצה את הנדר ע"כ שוב הוא אינו יכול להפר, כיון שאנו כבר יודעים שהוא לא רוצה את הנדר. (ועי' בקרן אורה לקמן דף ס"ט. בריש דבריו דכן משמע).

ובאמת יסוד הדברים בזה איתא בחידושי ושיעורי מרן ר' ברוך בער למכילתין סימן ל"ד, עיי"ש מש"כ לבאר בזה דגדר דין הפרה אי"ז רק עשיית חלות שפועל בגוף הנדר, אלא דבעי' "שם מעשה הפרה", ובמקום שכבר גילה דעתו שאינו רוצה, ממילא אין להפרתו השניה שם מעשה הפרה, וע"כ אין הפרתו מועילה. (וע"ע מש"כ בזה בספר קונטרס הביאורים למכילתין סימן נ"ג).

[ולכא' יש להק' ביסוד הביאור הנ"ל מהא דאיתא לקמן דף ע"ז: דאם אמר לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי אי"ז מועיל, וצריך לחזור ולהפר, ולפמש"כ שפיר צ"ב דכיון שכבר גילה דעתו באמירת אי אפשי שתדורי שאינו רוצה את נדרה, א"כ אין יכול לחזור ולהפר דהוי כדינא דהפרה אחר הפרה דלא מהני. אמנם י"ל בזה בפשיטות, דודאי הא דנקטי' דבמקום שגילה דעתו שאינו רוצה את הנדר לא מהני הפרה, היינו דוקא במקום שגילה את דעתו באופן הראוי לגילוי דעת ע"פ דיני התורה, וכגון בסוגיין שבזמן שהפר קודם הקיום שפיר הוי גילוי דעת באופן המועיל, ואף במקום שהפר אחר הקיום, מ"מ אופן הגילוי דעת היתה באופן המועיל, משא"כ התם דבאמירת אי אפשי שתדורי אי"ז חשיב גילוי דעת המועיל ע"פ דיני התורה, שפיר ליכא בזה לחיסרון דהפרה אחר הפרה].

סוגיא ט-דף ס"ז ע"א

בקו' הרשב"א מדוע איכא חיסרון צירוף במקום שנשאל על ההיקם ותי' הר"ן בזה ומש"כ בשע"י בביאור תי' הר"ן וביסוד הנדר דמכאן ולהבא למפרע וביאור תי' הרשב"א בזה

עי' בגמ' דף ס"ז. דמבואר דאם הפר אחד מהן וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו לא מהני הפרתם כיון דבעי' שיפרו שניהם בבת אחת. ועי' בר"ן בד"ה וחזר המקיים שהק' משמיה דהרשב"א, דמדוע ההפרה הראשונה בטילה, והא כיון שחכם עוקר את הנדר מעיקרו א"כ הוה כלא קיים כלל, ודומיא דאיתא

כינויים דבכל לשון דאדם נודר מיחייב דכיון דקרו לקרבן קונח וכן השאר הא הוי נדר וכן הקדיש בכינויין הוי הקדש וכינוי כינויין בין בנדר איסור בין בהקדש מותרין דאף על גב דאיכא משתעי הכי דקרו לקרבן קונח כדאמר אפי"ה לא הוו עקר לשון אלא דמינייהו משתבשי בהו ולהכי כינויין גופייהו לחוד הוא דמשמע לשון נדר ולא כינוי כינויין. כל לשון שמשמעו שאסר עליו דבר בין בחיוב בין בשלילה הרי זה אסור דמכלל לאו אתה שומע הן והנשבע בקרבן אינו כלום. מודר אני ממך מופרש מרוחק מגודה משומת אין משמעו אכילה אלא דברים אחרים ואם אמר מודרני שלא אוכל לך אסור ואם אכל כזית מנכסיו לוקה משום לא יחל דברו דהווי ידות מדאוריתא דכתיב נזיר להזיר לעשות ידות נזירות כנזירות ובנדרים מנ"ל דכתיב נדר נזיר מקיש נדר לנזיר לעשות ידות נדר כנדר ובמגודה שלא אוכל לך לא לקי לסברת הרב ז"ל דהוי ספיקא דאוריתא נדינא ממך אסור להנות ונראה דאמר שאני אוכל לך ואם אכל לוקה וכן נדרי רשעים ונדרות כשרים נדרי רשעים כיון שפי' נזיר וקרבן ושבועה חייב בכולן דאגב ריתחיהו נדרי בכולן א"נ לא פי' אלא שאמר כנדר רשעים הריני עלי והימנו שלא אוכל חייב בכולן דהריני הוי לישנא דנזירות ועלי הוי קרבן והימנו שלא אוכל משמע שבועה כיון דאמר בתחלה כנדר רשעים והווי ידות כהני גווי דמייתי הרב ז"ל והא ילפינן להו לידות לנזירות ולנדר ולשבועה לעיל. לא אמרינן בהפרת נדר שהופר מקצתו הופר כולו כדאמרינן בהתרה אלא קיים מקצתו יכול להפר מקצתו אחר ומה שקיים קיים ומה שהפר הופר דאף על גב דיקימו הוה משמע יקם ממנו דמשמע דנדר שהוקם מקצתו הוקם כולו כיון דכתיב יפרנו (מקשי) מגל' על יקימו כי היכי דיפרנו ליכא למידרש מיני' הפרה במקצת יקימו ליכא למידרש הפרה במקצת דאורחיה דקרא למכתב הכי. מי שהתפיס עצמו בנדר אשתו אינו יכול להפר דכיון דאמ' ואני קים לה נדרה שגלה דעתו שרצה בנדר זה וכיון דילפינן דקיים בלבו קיים כל שמשמעו שקיים לא גרע מקיים בלבו ואם היא התפיסה עצמה בנדרו מפר שלה ושלו קיים דלא תלה כלל נדרו בנדרה. האב והבעל מפירין נזירות הבת והאשה דכתיב נדר נזיר להזיר מה נדרים מפירים אף (שזה) נזירות הם מפירים. הריני נזיר ואת ואמרה אמן אינו יכול להפר דמשמע דקאמר לה הריני נזיר אם תהא את נזירה וכיון דאמרה אמן שניהם אסורים. אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי את ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר שלו בטל כמו תלה נזרו בנזורה ומתני' דקתני מפר שלה ושלו קיים נראה דה"פ אמרה לו הריני נזירה ואתה ואמר אמן משום דהווי קיום כי אמר אמן. מי שהתפיס עצמו בנדר אשה ושמע בעלה או אביה והפר לה שלה מופר וזה שהתפיס עצמו חייב לפי שהבעל בשהפר אינו עוקר מן

הנדר אלא מה שתלוי באשה בלבד. האשה שאין עליה רשות אב ובעל ואסרה עצמה בדבר אחר לאחר ל' יום ונשאת תוך שלשים אף על פי שבשעת שחל הנדר היא ברשות הבעל אינו יכול להפר שבשעת הנדר לא היתה ברשותו ובתר שעת אמירה אזלינן כדכתיב ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה דמשעה שאסרה על נפשה אע"פ שלא הגיע הזמן יקום עליה ואי בשלא נשאת לא איצטריך דפשיטא דמאן מפר לה אלא ודאי נשאת איצטריך למימר דכיון שנדרה בעודה אלמנה אף על פי שאמרה שיחול הנדר לאחר ל' יום כי נשאת אפילו תוך זמן אינו מפר משום דבתר אמירה אזלינן שנדרה קודם שנשאת ואפילו היתה מאורסת לו בשעת הנדר שאין הבעל מפר בקודמים כדילפינן לעיל וכן אם נדרה ברשות בעלה לאחר שלשים והפר לה ונתגרשה או נתאלמנה תוך שלשים הרי זו מותרת דבתר שעת אמירה אזלינן בין לקולא בין לחומרא כדאמר. אסרה עצמה בדבר לכשתנשא אין הבעל יכול להפר דהא בשעת אמירה אין רשות בעלה עליה ואם אמרה לכשתאגרש יכול להפר שהרי בשעת אמירה רשות בעלה עליה. קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר כיון דילפינן דקיום בלב הוי קיום כי היכי דאם קיים בפי' לא מצי להפר אחר כך דכתיב אישה יקימו וגו' דמשמע מיד שקיימו מקיים ה"נ כשקיים בלבו ל"ש אלא א"כ חזר תוך כדי דיבור שלא יהא כח דברים שבלבו גדול מכח המוציא בשפתיו דלאו בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיוכל לחזור בו תוך כדי דיבור ואם הפר בלבו כיון דאמרינן דאינו מופר יכול לחזור ולקיים. קיים נדרה וניחם נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו וחוזר ומפר לה בו ביום אבל הפר לה וניחם אינו נשאל לחכם כדי שיחזור ויקיים וטעמא דקיום נדר כנדר דאחרים מוחלין לו אבל הפרה אינה כנדר להשאל עליה ואף על גב דאיתקש הפרה להקמה להא מילתא דשאלה לא איתקוש וקיום דבעל או דאב בנערה מאורסה אינו נשאל עליו דלאו שאלה מעליא היא כיון דבעיא קיום דתרוייהו. אמר לה קיים ליכי קיים לך ונשאל על הקמה ראשונה הרי השנייה חלה עליו דכיון דקיום הוי כנדר וכשבועה נשאל על הראשונה חייב על השנייה משום דשנייה מתלא תליא וקיימא ולכי משכח רווחא חיילא ה"ה קים לך קים לך השני חל לך מיתשיל על הראשון אין הקמה מועילה אחר ההפרה דאי הפרה חיילא הקמה לא חיילא דהקמה דקרא קאי אנדר שנדרה לא אהפרה. קים ומופר לך בבת אחת הרי זה קיים נראה לפי' הרב ז"ל דכיון דלא מצו חיילי תרוייהו האי דאפיק בלישניה ברישא הוא דחייל. קיימו לאותו יום הוי קיום לעולם דיקימו משמע מיד שקיימו מקום ותו לא מצי מיפר כדאמר לעיל מופר לך למחר אינו מופר שהרי קיימו היום ולמחר אינו

ויש להוסיף בזה דכיון דאין זה כסתם הקמה יראה דנפ"מ בזה להנך ראשונים דסברי דאחר הקמה ל"מ שאלת חכם י"ל דאחר הקמה דחד דהנדר כמו שהיה מהני שאלת חכם.

ומש"כ המבי"ט דבעי הקמת שניהם, הוא לענין עצם דין הקמה שהוא חלות בנדר, וכאשר מבואר בלבוש שהוא חיזוק לנדר ועל ידו חשוב הנדר למקוים והיינו דהנה ברמב"ם בפ"א איתא בדיני מופלא, דנדריהם קיימין, במה דברים אמורים שבת י"א שנים ויום אחד נדריה קיימין בשלא היתה ברשות האב או ברשות הבעל אבל אם היתה ברשות האב אביה מיפר נדריה, והנה מלשון הר"מ שכתב במה דברים אמורים נראה דבאלו הנדרים אין הנדרים קיימים, וכוונתו דנדר שנדרה ברשות אבי' או בעלה אין הנדר חשוב מקוים, והיינו דיסוד הדין דמועלת הפרת אב ובעל הוא משום דהנדרים דידה אינו כשאר נדרים דעלמא דאין הנדר מקוים, וזהו כנראה מאי דמועלת הקמה לאשוויי' לנדרא דיהא מקוים (ויעו"ש בלבוש דע"י הקמה הוי הנדר כשאר נדר בעלמא). ולכך הקמה הוי כעין נדרא ובזה ס"ל להמבי"ט דלאשוויי' חלות בנדר בעינן קיום דתרווייהו.

ולכך סובר המבי"ט דמאי דמהני שאלה על ההיקם הוי רק אהך דינא דהקמה דהוי חלות בנדר, אך על הקמה דחד ל"מ שאלה וכמו דליכא להקמה דחד דיני הקמה דנדר כן ליכא בזה דיני שאלה, ובדומה לזה מצינו בנזיר י"א בשיטתא דר"ש דאינו נזיר עד שיזיר מכלם ה"ה דל"מ בשאלה רק אי מיתשיל אכלהו איסורי דנזיר, וכמ"ש שם בתוס' כי היכי דבתחילת נזירות צריך שיזיר מכלן גם בסוף הנזירות צריך לשאול על כלו, וה"ז כדוגמא הגמ' בחגיגה דף י' אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתיר, והיינו דיש דין הפלאה דנדר ויש דין הפלאה דשאלה על הנדר ודיניהם שוים, ולכך כשם

הפרת האחר, ואולי יש לומר דהגמ' סוברת בהו"א דהך דל"מ הפרת אחד בלחוד הוא משום דיש שותף אחר, והיינו דכיון דיכול השותף להקים ולחפוף בקיומו לכך אינו יכול להפר בלבדו, וכנראה דלענין זה מהני שאלה דכששואל על ההיקם הרי אומר דאינו מקיים לנדר, וכאילו שבזמן שהיתה הפרה לא ה' אפשרות להקמה, ותהני הפרת האחר בלבדה. ולדרך זו נמצא דבזה הדרא הגמ' במסקנא וסברא דמאי דלא מהני הפרת האחד משום דלא סגי בבעלותו על הנדר להפרה, ועל כן לא יהני שאלה על ההיקם וצריך להפרת שניהם, ובזה עולה יפה לשון הגמ' במסקנא להך פירושא דהמאירי וזהו דקאמרה הגמ' במסקנא קמ"ל דמפירין שניהם בב"א, והיינו דבלא הפרת שניהם אין זה הפרה כלל ולכך לא מהני שאלה על ההיקם (ועי' במאירי שכתב דלישנא דבת אחת הוי לאו דוקא).

ג

והנה במבי"ט בקרית ספר כתב וקיום דבעל או אב בנערה המאורסה אינו נשאל עליו דלאו שאלה מעליא הוא כיון דבעי קיום מתרווייהו, והנה דבריו סתומים מסיפא לרישא דמאחר דס"ל דבעי קיום מתרווייהו לאיזה ענין מועיל קיום דחד הכתוב בריש דבריו, והרי גם בגמ' מבואר דצריך לישאל על הקמה דחד, וביותר דגם באם אין להשותף דין בעלות להפרה מהני הקמתו וכדחזינן בהו"א דגמ' ואימא ארוס לחודי' מיפר, והנראה דהגמ' דס"ל למבי"ט דבעי קיום משניהם ויסו"ד כנראה משום דהוי דומי' דהפרה וכסברת הרש"ש, אמנם כ"ז לענין הנדר עצמו דאמרי' דזה נחשב כחצי קיום בלבד, אך ההקמה המועלת מדיני שותפות פשוט דאין בזה דין דומיא דהפרה, ולדין הקמה זה נתכוין המבי"ט בריש דבריו דמהני הקמה דחד, והרי זהו גם דין ההקמה דחד דמצינו בגמ' דמהני,

רל"ד דהביא דין המשנה היפר א' בלא השני לא הותר, סיים שם ומיהו חלקו של שני נשאר קלוש, והרי כיון דמפרש להמתני' כהרא"ש דאיירי בשתיקה והיתה הקמה, ובכ"ז כתב דמהני ההפרה לאשוויי' קלוש, הרי דמוכרח דהקמה לא מבטלת הפרה למפרע.

ומעתה נראה ליישב בפשוט, דהנה ברא"ש דס"ל דלא מהני הפרת הראשון לעולם לא נתפרש בדבריו הך דאין הפרה אחר הפרה כלל (ועי' רא"ש דס"ט) ולכך פירש הטור בקיצור הפסקים דטעמא דל"מ לעולם הפרה הוא משום דההקמה מבטלת זכות ההפרה, וזה מקור דין השו"ע, אלא דכיון דס"ל להרא"ש דאין ההקמה מבטלת ההפרה למפרע א"כ קשה למה לא תהני ההפרה שקדמה להקמה, וע"ז פירש לטעמא משום שיש הפסק בין שני ההפרות לא מהני הפרה קמא, ונמצא דעיקר ההלכה דהמשנה ואצ"ל שקיים אחד מהם היינו דע"י קיום דחד לא מהני הפרה דאידך, ועל כן כתוב בקיצור פסקי הרא"ש הדין כפשוטו אבל אם קיים אפילו חזר ונשאל על הקמתו אינו יכול להפר, אלא דנתחדש עוד דלא מהני גם הפרתו שקדמה להקמה משום דיש הפסק בין שני ההפרות.

(ויל"פ לפי"ד קושי' הגמ' ל"ל למיתנא קיים אחד מהן דהק' הראשונים דמאי קשי' לגמ' דהא בכ"מ אמרי' לכללא דזו ואצ"ל זו, ולפי"ז ביאור קושי' הגמ' דהך דינא דקיים אחד נלמד גם מהרישא דאביה ובעלה מפירין נדריה, דהא ע"י זה עצמו דיש לו דין בעלים על הנדר יכול להקים ולעכב ההפרה דאידך, והיי' דקאמרא בגמ' קיים הא' מיבעיא דזה נלמד גם מדינא דרישא, ותי' בגמ' דאיירי בשאלה והגריעותא מצד דלא מיצטרפי הפרותיהם והך גריעותא הוי מצד דצריך להפרת שניהם).

שלהקמה דחד אין דין הקמה דנדרא כמו"כ לא יהני שאלה, ויעויי' בלשון המבי"ט שמדבריו משמע דהך שאלה אינו מעשה שאלה כלל וכמש"כ לא הוי שאלה מעליא. ויתחדש לפי"ז דאם יקיימו שניהם תהני שאלה. ובדומה לזה שמעתי ממו"ח הגאון זצ"ל (וכדי ליישב דברי המבי"ט עם דברי הגמ' שפי' הטעם דל"מ שאלה משום דבעינן שיפירו שניהם בב"א, צ"ל בדוחק דכוונת הגמ' להוכיח דכמו דצריך להפרת שניהם ה"ה לדלין הקמה דנדרא בעינן לתרווייהו, וע"כ ל"מ שאלה).

והנה כ"ז שפירשנו בדעת קי"פ הרא"ש והשו"ע דע"י קיום האחד בטילה הפרה דאידך עדיין לא אתי שפיר דהא ברא"ש בפירושו ובהלכותיו מבואר דעיקר דינא דגמ' אזיל לומר דהפרת הראשון אינה מועלת משום שיש הפסק ולא מיצטרפא להפרת האחד, וכדי ליישב זה נראה דהנה יש לדון להו"א דריש סוגיין דמהו דתימא דאז אביה או בעלה קתני דהו"א דתיהני הפרת כ"א בלחוד, ויש לדון באם יקיים אחד מהם אם יכול האחר להפר, וצ"ל דבודאי דמהני הקמתו וכמו דחזינן בגמ' דואימא ארוס לחודיה מיפר דמהני הקמת האב לעכב הפרת הארוס המועלת לבדה, וכ"ש הכא דתיהני הקמתו דהא אית לי' גם בעלות להפרה, ונמצא דגם ללא דינא דבעינן להפרת שניהם מהני הקמתו לעכב הפרה דאידך. אלא דקשה ע"ז דהרי הרא"ש פי' לדינא דמתני' דהפר אחד ולא הפר השני דאינו מופר דאיירי בשתיקה דאידך, ולפי"ד הרי דין זה הוי גם אם לא בעינן להפרת שניהם דגם להו"א דאז אביה או בעלה מהני הקמת האחד, וע"כ צ"ל דס"ל להרא"ש דרק באם היתה הקמה קודמת להפרה מועלת לבטל הפרת השותף, ובודאי דמאי דקאמרא הגמ' דמהני הקמת האב לבטל הפרת הארוס איירי בקדמה הקמה להפרה (ושלא כדברי הקרן אורה) ובאמת דגם בטור